

Mahmut ÇITIRIK

Ali TAŞ

İNTOBA

JHSSA

Sorumlu
Yazar

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale / Türkiye,
mahmutcitirik@gmail.com

[DOI: 10.5281/zenodo.6480960](https://doi.org/10.5281/zenodo.6480960)

ORCID: 0000-0001-9613-3497

Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale / Türkiye,
atas865@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-3344-3911

Eser Geçmişi / Article Past:

Başvuru Tarihi

Applied

09/04/2021

Kabul Tarihi

Accepted

07/06/2021

Araştırma Makalesi

Orjinal Makale / Original Paper

Research Paper

İLKÖĞRETİMDEKİ MEVSİMLİK GEZİCİ TARIM İŞÇİSİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM YÖNETİMİNE OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ (ŞANLIURFA ÖRNEĞİ)*

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretimdeki mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitim yönetimine olan etkilerini incelemektir. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni ile yapılan bu araştırmanın katılımcılarını amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklem yoluyla seçilen 44 eğitim yöneticisi oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan beş açık uçlu soru ve bu sorulara bağlı alt sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin çok fazla devamsızlık yapmaları ve başarı seviyelerinin düşük olması, eğitim yöneticilerinin iş yükünün artmasına, motivasyonlarının düşmesine ve örgütsel bağlılıklarının azalmasına neden olmakta, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerle ilgili çıkarılan yasal düzenlemelerin eğitim yöneticileri için destekleyici ve önemli olduğu, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından öğrencilerin eğitime erişimi konusunda önemli çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği, Tarım İşçisi Öğrenciler, Eğitim Yöneticileri, Çocuk İşçi, Eğitim Hakkı.

*Bu çalışma, Mahmut Çıtırık'ın 2019 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde kabul edilen "İlköğretimdeki Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilerin Eğitim Yönetimine Olan Etkilerinin İncelenmesi" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

ATIF: ÇITIRIK, Mahmut ve Ali TAŞ, "İlköğretimdeki Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilerin Eğitim Yönetimine Olan Etkilerinin İncelenmesi (Şanlıurfa Örneği)", *İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi*, 1/1 (Haziran 2021), ss. (020-037)

CITE: ÇITIRIK, Mahmut ve Ali TAŞ, "Investigation of the Effects of Seasonal Agricultural Worker Students on Educational Administration in Primary Education (Şanlıurfa Province Sample)", *Journal of Humanities and Social Sciences Academy*, 1/1 (June 2021), pp. (020-037)

INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF SEASONAL AGRICULTURAL WORKER STUDENTS ON EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN PRIMARY EDUCATION (ŞANLIURFA PROVINCE SAMPLE)

Abstract

This study aims to examine the effects of seasonal itinerant agricultural worker students in primary education on educational management. The participants of this study, which was conducted with a case science pattern from qualitative research patterns, were composed of 44 training managers who were selected through maximum diversity sampling from purposeful sampling methods. In the study, a semi-structured interview form consisting of five open-ended questions prepared by the researcher and sub-questions linked to these questions was used as a data collection tool. The data were analyzed by the content analysis method. Considering the effects of seasonal itinerant agricultural workers on education management; the high level of absenteeism and low success levels of seasonal itinerant agricultural workers cause education managers to increase their workload, reduce their motivation and decrease their organizational commitment. It has been observed that the legal regulations regarding seasonal itinerant agricultural workers are supportive and important. It has been observed that the Provincial and District National Education Directorates carry out important studies on the access of students to education.

Keywords: Seasonal Mobile Agricultural Work, Agricultural Worker Students, Education Managers, Child Labor, Right to Education

1. Giriş

Bireylerin buldukları yerleri terk edip başka yerlere yerleşmelerindeki en önemli etken ekonomik yetersizlikler ve bu duruma bağlı olarak yaşadığı yoksulluktur. Yoksulluk, geçmiş zamanlardan beri değişik toplumlarda değişik şekillerde toplumların önemli problemlerinden biri olmuştur. Yoksulluk ile baş başa kalan bireyler çalışma amacı ile bulunduğu yerden başka yerlere göç etmek zorunda kalmaktadır. Göç olayının temelindeki en önemli sebep; bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla daha elverişli bölgelere gitmek, buralarda iş bulmak ve türlü olanaklardan yararlanmak için nüfusun coğrafi özellikli yer değiştirmesidir.¹

Göç sürecinden ve onun içtimai neticelerinden en çok etkilenen çocuklardır. Göç eden ailelerin iş olanakları, eğitim, sağlık, barınma, toplumsallaşma ve güvenlik gibi halletmek zorunda olduğu problemler doğrudan çocuklara aksetmektedir. Göç edilen yerde karşılaştığı şartlar ve bunları özümsemek ailelerin yanı sıra çocuklar için de meşakkatli olmakta ve bu vaziyet çocukları göç ettiği yerde olumsuz etkilemektedir.²

Çocukların çalıştırılması insanlığın en eski tarihlerinden beri var olan bir durumdur. Ancak bu durum toplumların hayat biçimine göre farklılık göstermektedir. Göçebe olan toplumlarda çocuklar aile işlerine yardımcı olmak amacıyla çalışırken, tarıma dayalı olarak yerleşik yaşama geçen toplumlarda çocuklar geçime katkıda sağlamak amacıyla aile veya akraba işlerinde çalıştırılmaya başlanmıştır.³ Dünyada çocuk işçiliği; fakirlik, iş olanaklarının kısıtlı olması, eğitim-öğretim imkanları, kültüre bağlı davranışlar, hızlı ve kötü şehirleşme, popülasyon, iş sahiplerinin çocuk istihdamı gibi istekleri nedeniyle

¹ Emine Karakuş, “Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2006).

² David S. Derezotes, *Advanced Generalist Social Work Practice* (London: Sage Publications, 2000).

³ Yaşar Ethem Bakır, “Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorununda Toplumsal Bilinç Düzeyinin Ölçülmesi”, (Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi, 2008).

günümüzdeki yansımaları sebep olmuştur.⁴ Fakirliğin bu gelişmeye sebep olması tartışma götürmez nedenlerden biridir ve çocuklar üstlendiği rol nedeniyle hem ailelerin beklentilerini karşılamakta hem de ailenin kısıtlı imkânlarına rağmen hayatlarının devam ve idamesine vesile olmaktadır.

Tablo 1. Dünyada Çocuk İşçiliğinin Sektörel Dağılımı (5-17 yaş, 2012)

Sektör	Çocuk İşçiliği (Bin)	Çocuk İşçiliği (%)
Tarım	98.422	58,6
Sanayi	12.092	7,2
Hizmet	54.250	32,3

Kaynak: (ILO-IPEC, 2013)

Tablo 1 incelendiğinde çocuk işçiliği açısından en başta gelen sektör, tarım sektörüdür. Tarım sektöründe 98 milyon çocuk işçi çalışmaktadır. Tarım sektöründe çalışan çocuk işçilerin çalışan tüm çocuklar içindeki oranı %59'dur. Hizmet sektöründe çalışan çocuk işçisi sayısı 54 milyon olup, hizmet sektöründe çalışan çocuk işçilerin çalışan tüm çocuklar içindeki oranı %32'dir. 12 milyon çocuk işçinin çalıştığı sanayi sektöründeki çocuk işçiler de önemli bir nicelik oluşturmaktadır olup bu sektörde çalışan çocuk işçi oranı diğer sektörlerle göre daha azdır.

Çocuklar; dünya geneli başta olmak üzere, Türkiye'de de sağlıklı büyümelerini engelleyecek şekilde ve müsait olmayan şartlarda istihdam edilmektedirler.⁵ Türkiye'de ve dünya genelinde çalışan tüm çocuklar başta olumsuz psikolojik, fiziksel ve toplumsal şartlar içinde büyümekte, güvenli olmayan sağlıksız şartlarda sömürülmeye açık bir şekilde hayatlarına devam etmektedirler.⁶

Tablo 2. Türkiye'de Çocuk İşgücü Anketi

Sektör	2006		2012	
	Çocuk İşgücü	%	Çocuk İşgücü	%
Tarım	326,00	36,60	399,00	44,70
Sanayi	275,00	30,90	217,00	24,30
Hizmet	289,00	32,50	277,00	31,00

Kaynak: (TÜİK Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları, 2012)

Tablo 2 incelendiğinde, çocuk işçilerin %45'i tarım sektöründe (399.000) çalışırken, %55'i tarım dışı sektörde (494.000) faaliyet göstermektedir.

Tablo 3. Çocuk İşçiliğinin Cinsiyete Göre Dağılımı (5-17 yaş, 2012)

Cinsiyet	Çocuk İşçiliği (Bin)	Çocuk İşçiliği (%)	En Kötü Biçimlerde Çocuk İşçiliği (Bin)	En Kötü Biçimlerde Çocuk İşçiliği (%)
Erkek	99.766	12,2	55.048	6,7
Kız	68.190	8,9	30.296	4,0
Toplam	167.956	10,6	85.344	5,4

Kaynak: (ILO-IPEC, 2013) Küresel Tahminler ve Eğilimler 2000-2012

Tablo 3 incelendiğinde, 5-17 yaş grubunda çalışan çocukların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında 168 milyon çocuk işçinin 100 milyonunu erkek, 68 milyonunu ise kız çocukları oluşturmaktadır. Dünya genelinde çalışan erkek çocukların oranı %60 iken çalışan kız çocuklarının oranı %40'dır.

⁴ Faraaz Siddiqi ve Harry Anthony Patrinos, "Child Labor: Issue, Causes and Interventions", *Human Capital Development and Operations Policy*, HCO Working Papers. HCOWP 56, (1995), 1-14.

⁵ Özkan Yıldız, "Türkiye'de Çocuk İşçi Sorununun Toplumsal Görünümü", *Journal of Qafqaz University*, Number 18, (2006): 134-139.

⁶ Necati Kayhan, "Çocuk İşçiliği, ILO/IPEC Deneyimi Işığında Sanayide Çalışan Çocukların Sorunları". *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), (2012): 187-200.

Tablo 4. Çocuk İşçiliğinin Yaşa Göre Dağılımı, 2012

Yaş Grupları	Çocuk İşçiliği (Bin)	Çocuk İşçiliği (%)	En Kötü Biçimlerde Çocuk İşçiliği (Bin)	En Kötü Biçimlerde Çocuk İşçiliği (%)
5-14	120.453	9,9	37.841	3,1
15-17	47.503	13,0	47.503	13,0

Kaynak: (ILO-IPEC, 2013) Küresel Tahminler ve Eğilimler 2000-2012

Tablo 4 incelendiğinde, Çocuk işçilerin yaşa göre dağılımına bakıldığında, 5-14 yaş grubunda 120 milyon (%9.9) çocuk işçi bulunmaktadır. 5-14 yaş grubundaki çocuk işçilerin yaklaşık 38 milyonu (%3.1)'u tehlikeli işlerde çalışmaktadır. 15-17 yaş aralığında ise 48 milyon (%13) çocuk işçi bulunmaktadır. 15-17 yaş grubundaki çocuk işçilerin tamamı tehlikeli işlerde çalışmaktadır.

Farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin çocuklarında ciddi sıkıntılar tespit edilmiştir. Bu çocuklarda aşı kapsayıcılığının düşük, yetersiz beslenmenin yüksek, gelişimsel geriliklerin fazla olduğu, paraziter hastalıklar ve aneminin yüksek oranda görüldüğü belirlenmiştir. Bu çocuklarda, fiziksel sağlık sorunlarının yanı sıra, duygusal ve davranışsal sorunlar ile ağız-diş sağlığı sorunları ile çocuk ihmali ve istismarının diğer çalışma ortamlarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı zamanda gezici tarım işçiliği, çocukların en temel hakkı olan eğitim hakkını engellediği için ILO tarafından çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden biri olarak nitelendirilmiştir.⁷

Mevsimlik gezici tarım işçisi çocuklar eğitim-öğretim döneminde aileleri ile birlikte çalışma amacıyla göç ettikleri için eğitim hakkından yoksun kalmaktadır. Sahada yapılan çalışmalarda, mevsimlik gezici tarım işçilerinin ikamet ettikleri yerlerdeki olumsuz hayat şartlarından çocukların nasıl etkilendiklerini; yılın 7-8 ayı devam eden göç süresince aileleri ile birlikte çalışma yerlerindeki konteyner ve çadırlarda yaşayan çocukların, aşırı fakirlik ve onun getirdiği giyim, oyun, beslenme ve sağlık konusunda çeşitli mahrumiyetler içinde yaşadıklarını; sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi temel insan hakkı olan hizmetlere gerektiği kadar ulaşamadıklarını; eğitim ve sağlık gibi temel haklardan faydalanamamalarının getirdiği sosyal dışlanmayı yaşadıkları ortaya konulmuştur.⁸

Literatür incelendiğinde, mevsimlik gezici tarım işçisi aileler ve öğrenciler ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar; sağlık, barınma, sosyal güvenlik, kadın mevsimlik gezici tarım işçiler, mevsimlik gezici tarım işçilerinin sosyo-ekonomik durumları, mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin ve çocukların eğitim sorunları, mevsimlik göç ve yoksulluk, sosyal dışlanma, çocuk işçiliği gibi konuları içermektedir. Bu çalışmalardan bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz: “Kadınların Kırdan Kente Yeniden Yerleşime Cevabı: Elazığ’da, Keban Barajı Kadın Göçmenleri Örneği”, “Kilis İli Elbeyli İlçe Merkezindeki Kadın Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları”, “Mevsimlik Tarım İşçiliği Nedeni İle Eğitimine Ara Veren İlköğretim Öğrencileri Araştırması”, “Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinden Biri; Mevsimlik Göçebe Tarım İşçiliği”, “Mevsimlik tarım işçilerinin ortaokul çağındaki çocuklarının eğitim sorunlarının sosyolojik olarak incelenmesi”.

Literatüre bakıldığında mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitim yöneticilerine olan etkilerini inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu araştırmanın problemini, ilköğretim

⁷ Zeynep Şimşek, *Mevsimlik Tarım İşçilerinin ve Ailelerinin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması 2011: Nüfus/Tarım İşgücü Göçü / Yaşam Koşulları / Üreme Sağlığı Özet Raporu*, (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Harran Üniversitesi İşbirliğiyle, Şanlıurfa, 2012).

⁸ Nihat Akbıyık, “Türkiye’de Tarım Kesiminde İşgücü Piyasalarının Yapısı”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (7), (2008): 220-238; Tuba Altınpınar ve Bülent Gülçubuk, “Ankara İli Polatlı İlçesinde Gezici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları”, *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 10 (1), (2004): 59-66; Ferdi Tanır, “Adana’da Mevsimlik Tarım İşçiliğinin Sorunları”, I. Tarım Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, (Yayınlanmamış Bildiri), Şanlıurfa (2012); Zeynep Şimşek ve Evin Kırmızıtoprak, “Mevsimlik Göçebe Tarım İşçisi Gençlerin Sağlıklı Yaşam Bilgi ve Davranışlarına Akran Eğitiminin Etkisi”, *I. Ulusal Nüfus Bilim Kongresi. Genişletilmiş Bildiri Özet Kitabı*, Ankara, (7-10 Ekim 2010): 80-85.

kademesinde öğrenim gören gezici mevsimlik tarım işçisi öğrencilerin okul, ilçe ve il eğitim yöneticilerine olan etkilerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

Eğitim hakkı temel insan hakları olarak bilinen ve dünya çapında kabul gören hakların ön sıralarında yer alır. Eğitim hakkı diğer hakların tanınmasında, kullanılmasında ve korunmasında anahtar role sahip olduğu için tüm haklar içerisinde özel bir öneme sahiptir. Bu yönden bakıldığında eğitim hakkı insanların hayat hakkında düşünce ve anlatım hürriyeti ile seçme ve seçilme hakkı gibi bütün hakların kullanılmasının ön koşuludur.⁹ Eğitim hakkı uluslararası düzeyde, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ve Çocuk Hakları Sözleşmesinde, Ulusal düzeyde ise Anayasa ve Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

1982 Anayasasının 42. maddesinde, “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir... İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır” denilerek her bireyin eğitim ve öğrenim görmesi güvence altına alınmasına rağmen tarım işçiliğine giden çocuklar bu güvenceden faydalanamamaktadır. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4. Maddesinde ‘Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.’ vurgusu yapılmaktadır. Aynı kanunun 8. Maddesinde ‘Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır’ denilmektedir. Ancak, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler yılın büyük bir bölümünde aileleriyle birlikte göç ederek çalışmakta ve okula gidememektedir. Okuldan uzun süre ayrı kalan tarım işçisi öğrenciler okula uyum, okul disiplini, okula aidiyet, ders başarısı vb. gibi konularda diğer arkadaşlarına göre farklılık göstermektedir. Bu durum okul, ilçe ve il milli eğitim müdürlüğü yönetimini farklı biçimlerde etkilemektedir. Bu nedenle çalışma, ilköğretimdeki mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitim yönetimine olan etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma modeliyle oluşturulmuştur. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği bir araştırma türüdür.¹⁰ Bu araştırma, nitel araştırma modellerinden olgubilim (fenomenoloji) araştırma desenine uygun olarak yapılmıştır. Yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) deseni uygun bir araştırma zemini oluşturur. Bu nedenle, İlköğretimdeki Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilerin Eğitim Yönetimine Olan Etkilerinin İncelenmesi konusu ele alındığından, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitim yöneticilerine olan etkileri hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olmak için olgubilim araştırma deseni tercih edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklem yoluyla seçilen 44 eğitim yöneticisi (Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğünde görevli 4 eğitim yöneticisi, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin yoğun olduğu 11 ilçe milli eğitim müdürlüğü yöneticisi ve 29 okul müdürü) oluşturmuştur.

Çalışma grubunda yer alan eğitim yöneticilerinin görev yaptıkları okullar, yoğun olarak mevsimlik gezici tarım işçisi olarak çalıştırılan çocukların kayıtlı olduğu okullardır. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin yoğun olduğu ilçe ve okul bilgileri konusunda Şanlıurfa Mevsimlik Tarım

⁹ *United Nations International Children's Emergency Fund Annual Report*, 28, (4), (New York: UNICEF, 1999).

¹⁰ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013).

İşçileri ile Göçer ve Yarı Göçer Aileleri Takip Ekibi 2018 Aralık verilerinden faydalanılmıştır. Katılımcı eğitim yöneticilerinin demografik özelliklerine ilişkin dağılım Tablo 5’de verilmiştir:

Tablo 5: Okul Yöneticilerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım Tablosu

		(f)	%
Yöneticilikteki Toplam Hizmet Süresi	1 Yıl – 5 Yıl	18	40,9
	6 Yıl – 10 Yıl	15	34,1
	11 Yıl – 15 Yıl	6	13,6
	16 Yıl – 20 Yıl	3	6,8
	21 Yıl – 25 Yıl	2	4,5
	Toplam	44	100
Yöneticilik Görevi	İl Milli Eğitim Müdürü	1	2,3
	İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı	1	2,3
	İl Milli Eğitim Şube Müdürü	2	4,5
	İlçe Milli Eğitim Müdürü	5	11,4
	İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü	6	13,6
	Okul Müdürü ve Müdür Yardımcısı	29	65,9
	Toplam	44	100

Tablo 5’e göre, Eğitim yöneticilerinin yöneticilikteki toplam hizmet süresi %40,9’u 1 – 5 yıldır. Eğitim yöneticilerinin %65,9’u okul müdürlüğü ve müdür yardımcılığı yapmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan beş açık uçlu soru ve bu sorulara bağlı alt sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında temel sorulara, alt sorulara ve tamamlayıcı sorulara yer verilir. Bu soru çeşitliliği araştırmacının gerekli yerlerde sondalar yapmasına imkân sağlar (Ör: tam olarak ne anlatmak istediniz?) Yüz yüze görüşme yapılarak görüşme formları doldurulmuştur. Yüz yüze görüşmenin araştırmacının uygulamaya ilişkin kontrolünü arttıracak, zaman ve maliyet açısından önemli tasarruflar sağlayacağı söylenebilir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra alanında uzman üç öğretim üyesinin görüşlerinden yararlanılarak formun kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Görüşme formu uygulama öncesi üç eğitim yöneticisine uygulanıp anlaşılabilirliği ve yanıt almaya elverişliliği bakımından kontrol edilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Görüşme formunda okul, ilçe ve il milli eğitim müdürlüğü yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkarak, metinde verilmek istenen mesaj ile ilgili çıkarımda bulunulmuş ve içerik analizi tekniğinden faydalanılmıştır. İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesi, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır.¹¹

Araştırmada katılımcıların soruları içtenlikle cevaplandırmaları için katılımcıların isimleri belirtilmeyip, kodlanarak saklı tutulmuştur. Kodlamada “İ”; il ve ilçe eğitim yöneticisini ifade ederken “O” okul eğitim yöneticisini ifade etmektedir. Buna göre görüşmeye katılanlar görüşme sırasına göre “İ-1”, “İ-2”, “İ-3”, “İ-15” ve “O-1”, “O-2”, “O-3”,...“O-29” şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmada okul, ilçe ve il milli eğitim müdürlüğü yöneticilerinin görüşlerinden elde edilen veriler deşifre edilmiş, araştırmanın amacı doğrultusunda veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuş ve önemli kısımlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Önceden belirlenmiş kavramsal çerçeveye göre elde edilen veriler okunup düzenlenmiş ve içerik analizinin aşamalarına uygun olarak veriler analiz edilmiş ve

¹¹ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *a.g.e.*, (2013).

tablolar oluşturulmuştur. Son olarak; düzenlenen bulgular açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılarak sunulmuştur.

2.5. Bulgular

Çalışmada elde edilen bulgular, okul yöneticilerinin ve il-ilçe eğitim yöneticilerinin mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerden etkilenme düzeylerini tespit etmeye yönelik iki kategoride toplanmıştır. Okul, İlçe ve İl Eğitim Müdürlüğü yöneticilerinin görüşlerine göre; İlköğretimdeki mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitim yönetimine olan etkileri, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula geç başlamalarının ve okuldan erken ayrılmalarının eğitim yönetimine etkileri, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenci başarı seviyesinin eğitim yönetimine olan etkileri, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okulu terk etmelerini önlemeye yönelik yapılan çalışmalardan etkilenme düzeyleri, politika geliştiricilerin ve üst düzey eğitim yöneticilerinin (Milli Eğitim Bakanlığı) mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk işçiliğini önlemeye yönelik yapmış oldukları yasal düzenlemelerin etkilerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

2.5.1. Yöneticilerin İlköğretimdeki Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilere İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan Okul ve İl-İlçe Eğitim yöneticilerine göre mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilere ilişkin görüşler tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Okul ve İl-İlçe Eğitim Yöneticilerinin İlköğretimdeki Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilere İlişkin Görüşleri

Yönetici	Tema	Kategoriler	(f)
Okul Yöneticileri	Mevsimlik tarım işçiliğinin nedenleri	Ekonomik yetersizlikler	29-01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 010, 011, 012, 013, 014, 015, 016, 017, 018, 019, 020, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029
		Çalışma süresi	28-01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 010, 011, 012, 013, 014, 015 016, 017, 018, 019, 020, 021, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029
	Mevsimlik tarım işçiliğinin eğitime etkileri	Okul planları ve iş yüküne etkisi	18-01, 03, 05, 06, 07, 08, 010, 011, 017, 018, 021, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029
İl-İlçe Eğitim Yöneticileri	Mevsimlik tarım işçiliğinin nedenleri	Ekonomik sebepler	14 _{11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 110, 111, 112, 113, 114, 115}
		Çalışma süresi	14 _{11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 110, 111, 112, 113, 114, 115}
	Mevsimlik tarım işçiliğinin eğitime etkileri	Başarı düzeyine etkisi	5 _{12, 13, 16, 110, 113}
		Sayısal verilere etkisi	14 _{11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 110, 111, 112, 113, 114, 115}

Tablo 6 incelendiğinde, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler hakkında araştırmaya katılan (29) okul yöneticileri, ailelerin ekonomik durumlarının yetersiz olması ve yılın büyük bir kısmını farklı yerlerde çalışarak geçirebilmelerini (28) mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciliğinin nedeni olarak belirtmişlerdir. 18 okul yöneticisi de, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin, okul planlarını aksattıkları ve iş yükünü artırdıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 15 il-ilçe eğitim yöneticisinin 14'ü ekonomik sebeplerden dolayı tarım işçiliği yapıldığını, 14'ü çalışma süresini, 14'ü Türkiye'de en fazla mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencinin Şanlıurfa'da olduğunu belirtmişlerdir. Mevsimlik gezici tarım işçiliğinin eğitime etkisine ilişkin olarak il-ilçe yöneticilerinden 5'i okullarda başarı seviyesinin düşmesine neden olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciliğinin nedenlerine ilişkin söylemleri şu şekildedir:

“Bulduğumuz bölge dağlık bir bölge ve su kanallarından tarlalara su çekmek maliyetli ve bu bölge halkı da geçimini sağlayabilmek için başka yerlere göç ederek geçimlerini bu şekilde sürdürüyorlar(O-17).”

“Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerimizin devamsızlığı mart ayından itibaren başlayıp kasım ayına kadar devam edebilmektedir (O-6).”

“Süreç içerisinde kazanımları tüm öğrencilere eksiksiz ulaştırabilme, kazandırabilme hedefimiz sektöre uğramaktadır (O-3).”

“Okulun mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerle ilgili çalışmalarından dolayı iş yükü artmaktadır(O-14).”

“Ailelerin mevsimlik gezici tarım işçiliği yapmasının nedenlerini aile reislerinin, kalabalık olan aile fertleri için Şanlıurfa’da geçimlerini sağlayabilecek düzeyde para kazanamaması, kendi arazilerinin bulunmayışı ve arazilerden kazandıkları gelirin yeterli olmaması gibi nedenleri sıralayabiliriz (İ-1).”

“Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler nisan ayı itibarı ile ilimizden ayrılıp kasım başı gibi tekrar yaşadıkları şehre dönmüş oluyorlar. Özellikle devamsızlıktan doğan ve okula erişimi sağlanamayan öğrencilerin tekrar okula oryantasyonunda sıkıntılar oluşmakta. Eylül ayında okula başlayan öğrenci ile kasım başında gelen öğrenci arasında ciddi farklar oluşuyor (İ-3).”

“İlçemizde Ocak 2018 ve Aralık 2018 tarih aralığı baz alınarak yapılan araştırmada 6500 kişi mevsimlik işçi olarak çeşitli il ve ilçelere gitmişlerdi. 2019 yılı için çalışmalar devam etmektedir(İ-10).”

“Mevsimlik öğrenci sayımız çok fazla olmasından dolayı 222 No’lu kanunu uygulamakta sıkıntı yaşamaktayız. Ayrıca milli eğitim olarak yaptığımız akademik ve sportif başarıların arttırılması çalışmaları konusunda da bu öğrenciler sebebiyle olumsuz yönde etkileniyoruz(İ-10).”

2.5.2. Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilerin Okula Geç Başlamalarının Ve Okuldan Erken Ayrılmalarının Eğitim Yönetimine Etkileri

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula geç başlamalarının ve okuldan erken ayrılmalarının eğitim yönetimine etkilerine ilişkin Okul ve İl-İlçe Eğitim yöneticilerinin görüşleri tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğrencilerin Okula Geç Başlamalarının Ve Okuldan Erken Ayrılmalarının Eğitim Yönetimine Etkilerine İlişkin Okul ve İl-İlçe Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri

Yönetici	Tema	Kategoriler	(f)
Okul yöneticileri	Mevsimlik Tarım İşçiliğinin Eğitime Etkileri	Motivasyona Etkisi	28 _{O1, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21, O22, O23, O24, O25, O26, O27, O28, O29}
		Norm Kadroya Etkisi	25 _{O1,O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O14, O15, O16, O17, O19, O21, O22, O23, O24, O25, O26, O27, O28}
		Hizmet İçi Eğitime Etkisi	23 _{O1, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O11, O12, O15, O16, O18, O19, O20, O21, O22, O23, O24, O25, O26, O27, O29}
		Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi	11 _{O1, O3, O6, O7, O8, O9, O12, O20, O21, O24, O26}
İl-İlçe Eğitim Yöneticileri		Hizmet İçi Eğitime Etkisi	15 _{i1, i2, i3, i4, i5, i6, i7, i8, i9, i10, i11, i12, i13, i14, i15}
		İdareci Normuna Etkisi	14 _{i1, i3, i4, i5, i6, i7, i8, i9, i10, i11, i12, i13, i14, i15}
		İş Yüküne Etkisi	10 _{i5, i6, i8, i9, i10, i11, i12, i13, i14, i15}

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula geç başlamalarının ve okuldan erken ayrılmalarının eğitim yönetimine etkilerine ilişkin 29 okul yöneticisinin 28’i eğitim yöneticilerinin

motivasyonunu etkilediğini, 25'i idareci normlarını etkilediğini, 23'ü hizmet içi eğitim verilmesini, 11'i de eğitim-öğretim faaliyetlerini etkilediğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 15 il-ilçe eğitim yöneticisinin 15'i eğitim yöneticilerine hizmet içi eğitim verilmesini gerektirdiği, 14'ü idareci norm güncelleme döneminden önce öğrencilerin okuldan naklini aldırmasının idareci normlarında değişikliğe sebebiyet verdiği, 10'u da öğrencilerin okullarda iş yükünü arttırdığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula geç başlamalarının ve okuldan erken ayrılmalarının eğitim yönetimine etkisine ilişkin ifadeleri:

“Mevsimlik tarım işçisi olarak başka illere giden özellikle başarısı yüksek öğrencilerin olması bizi hem üzüyor hem de ekstra önlemler almaya mecbur kılıyor(O-14).”

“Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencileri özellikle okullardan ayrıldıkları dönemlerde yönetici normlarının güncellendiği tarihlere denk geldiği durumlarda yönetici normunun hesaplanması, öğrenci sayılarına göre yönetici normunun verilmesi noktasında sağlıklı tespitlerin yapılmasında ve normların belirlenmesinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabiliyor. Eksik yönetici normu hesaplandığında diğer yöneticilerin iş yükünün artmasına neden olabiliyor ve bu durumda eğitim kalitesi düşüyor(O-6).”

“Öğrencilerin okula uyum sağlamasında ve süreci en az zararla atlatmasında sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve veli ile birlikte yürütülecek çalışmalara yönelik okulda hizmet içi eğitim verilebilir. Çünkü bu tip öğrencilerin eğitim hayatlarındaki en büyük problem okula ve derslere uyum problemidir. Bunun en iyi çözümü de öğrenciyi en iyi tanıyanların bir araya gelerek birlikte karar almalarıdır(O-7)”

“Eğitim-Öğretim faaliyetleri ve planlamalarda aksamalara neden olmaktadır (O-20).”

“Eğitim yöneticilerine mevsimlik tarım işçisi öğrencilerle ilgili uyum, dışlanmışlık, başarı seviyesinin artırılması için neler yapılabileceği ile ilgili hizmet içi eğitim verilebilir...(İ-7).”

“Öğrencilerin okuldan ayrılması tabii ki normu olumsuz etkiliyor. Çünkü norm öğrenci sayısına göre belirleniyor(İ-3).”

“Tarım işçisi öğrencilerin farklı zamanlarda geliş-gidişleri ve okul ortamından uzaklaşmaları iş yükünü arttırmakta, yönetim süreçlerinin hedeflerine ulaşmalarının önünde engeldir(İ-4).”

2.5.3. Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrenci Başarı Seviyesinin Eğitim Yönetimine Olan Etkileri

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenci başarı seviyesinin eğitim yönetimine olan etkilerine ilişkin Okul ve İl-İlçe Eğitim yöneticilerinin görüşleri tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrenci Başarı Seviyesinin Eğitim Yönetimine Olan Etkilerine İlişkin Okul ve İl-İlçe Yöneticilerinin Görüşleri

Yönetici	Tema	Kategoriler	(f)
Okul Yöneticisi	Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrenci Başarı Seviyesinin Eğitim Yönetimine Olan Etkileri	Eğitim düzeyine etkisi	29 _{O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21, O22, O23, O24, O25, O26, O27, O28, O29}
		Yetiştirici kursları açılmasına etkisi	28 _{O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21, O23, O24, O25, O26, O27, O28, O29}
		Örgütsel bağlılığa etkisi	23 _{O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O16, O17, O19, O21, O22, O23, O25, O26, O28, O29}
İl-İlçe Eğitim Yöneticisi		Eğitim düzeyine etkisi	15 _{İ1, İ2, İ3, İ4, İ5, İ6, İ7, İ8, İ9, İ10, İ11, İ12, İ13, İ14, İ15}
		Yetiştirici kurslara etkisi	14 _{İ1, İ2, İ3, İ5, İ6, İ7, İ8, İ9, İ10, İ11, İ12, İ13, İ14, İ15}
		Örgütsel bağlılığa etkisi	11 _{İ1, İ2, İ3, İ4, İ5, İ6, İ8, İ9, İ10, İ11, İ15}

Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrenci Başarı Seviyesinin Eğitim Yönetimine Olan Etkileri hakkında 29 okul yöneticisinin 29’u öğrencilerin eğitim düzeyine etkisinin olduğunu, 28’i öğrencilerin yoğun olduğu yerlerde yetiştirici kursların açılmasına etkisinin olduğunu, 23’ü de eğitim kurumu yöneticilerinin örgütsel bağlılığını etkilediğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 15 il-ilçe eğitim yöneticisi, öğrencilerin eğitim düzeyinin düşük olduğunu, 14’ü öğrencilerin başarı seviyesinin artırılması adına yetiştirici kursların açılmasını gerektirdiğini, 11’i de eğitim kurumu yöneticilerinin örgütsel bağlılığını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin başarı seviyesinin eğitim yönetimine olan etkilerine ilişkin ifadeleri:

“Tarım işçisi öğrencilerin başarı düzeyi genel itibariyle düşüktür. Okuma-yazma konusunda ilkokul döneminde başlayan sıkıntılar çözülmeyen ortaokula geçen öğrencilerin akademik başarıları oldukça düşüktür(O-19).”

“Tarım işçisi öğrencilere yönelik yetiştirici kurslar açılmalıdır. Çünkü derslerde verilen kazanımlar bir zincirin halkaları gibidir ve bir kazanım tam kavranmadan sonraki kazanımdan verim alınması mümkün değildir (O-7).”

“Söz konusu durumda idareci çok emek verip neticede beklediği verimi alamıyor ve çok sevse dahi bir an önce kurumunu değiştirmek istiyor(O-25).”

“Mevsimlik gezici tarım işçisi olarak çalışan öğrencilerimiz eğitim-öğretim faaliyetleri başladıktan bir süre sonra okullara gelip eğitim-Öğretim dönemi tamamlanmadan ilçemizden ve ya okullarımızdan ayrılmaktadır. Bu da öğrencilerimizde motivasyonu olumsuz yönde etkilemektedir. Okullarımız Mevsimlik gezici tarım işçisi olarak çalışan öğrencilerimiz için hafta içi son ders bitiminde ve hafta sonu ek dersler düzenleyerek müfredatta belirtilen konu akışına yetiştirmeye ve eksik kalan bilgilerini gidermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır(İ-6).”

“Tarım işçisi öğrencilerimiz İYEP(İlköğretimde Yetiştirme Programı)’ten faydalanmaktadır. Ayrıca halk eğitim merkezlerimiz nezdinde bu öğrencilere kurslar açılabilir. Bu kursların açılması öğrencilerin seviyelerini artırma bakımından önemlidir. Kurslar teşvik edilmelidir(İ-1).”

“Ders başarısının düşmesi akademik başarıyı da düşürür. Bu da yöneticilerimizin ve öğretmenlerimizin moral ve motivasyonunu düşürür, başarının verdiği haz duygusunu yok eder, örgüte olan bağlılığını zayıflatır(İ-5).”

2.5.4. Eğitim Yöneticilerinin Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilerin Okul Terkini Önlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalardan Etkilenme Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan Okul ve İl-İlçe Eğitim Yöneticilerine ilişkin görüşler Tablo 9.’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Okul ve İl-İlçe Eğitim Yöneticilerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Yönetici	Tema	Kategoriler	(f)
Okul Yöneticisi	Mevsimlik Tarım İşçiliğinin Eğitime Etkileri Ve Alınması Gereken Önlemler	Öğrenci Nakli	28 _{O1, O2, O3, O4, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21, O22, O23, O24, O25, O26, O27, O28, O29}
		Aile ziyaretleri	26 _{O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21, O22, O23, O24, O26, O27, O28, O29}
		Bilgilendirme toplantıları	26 _{O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O22, O23, O24, O25, O26, O27, O29}
		Veli ikna çalışması	15 _{O2, O4, O7, O8, O10, O11, O13, O14, O15, O16, O21, O24, O25, O26, O29}
İl-İlçe Eğitim Yöneticisi		Aile ziyareti	15 _{i1, i2, i3, i4, i5, i6, i7, i8, i9, i10, i11, i12, i13, i14, i15}
		Bilgilendirme toplantıları	14 _{i1, i2, i3, i4, i6, i7, i8, i9, i10, i11, i13, i13, i14, i15}
		Nakil	14 _{i1, i2, i3, i4, i5, i6, i7, i8, i9, i10, i11, i12, i13, i14}
		Takip ekibi	14 _{i1, i2, i3, i4, i6, i7, i8, i9, i10, i11, i12, i13, i14, i15}

Mevsimlik tarım işçiliğinin eğitime etkileri ve alınması gereken önlemler hakkında araştırmaya katılan 28 okul yöneticisi, öğrencilerin başka yerlere çalışmaya gittiklerinde ilk yapmaları gereken şeyin nakillerini en yakın okula aldirmaları olduğunu, 26'sı öğrencilerin okula kazandırılması adına aile ziyaretlerinin yapılmasının gerektiğini, 26'sı öğrencilerin okula kazandırılması adına bilgilendirme toplantılarının yapılmasını, 15'i de öğrencilerin eğitime erişiminin sağlanması için veli ikna çalışmalarının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 15 il-ilçe eğitim yöneticisi öğrencilerin okula kazandırılması adına aile ziyaretlerini, 14'ü bilgilendirme toplantılarını, 14'ü öğrencilerin başka yerlere çalışmaya gittiklerinde ilk olarak yapmaları gereken şeyin nakillerini en yakın okula alması olduğunu ve 14'ü öğrencilerin eğitime erişiminde tarım işçisi öğrencileri takip ekiplerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okulu terk etmelerini önlemeye yönelik yapılan çalışmalara ilişkin okul yönetici ifadeleri:

“Öncelikle veli ziyaretleri ile eğitimin önemi, çocuğun okula devam etmesi halinde iyi bir geleceğe sahip olabileceği hakkında bilgilendirme yapıyoruz. Daha sonra olabildiğince bu gidişleri geciktiriyoruz ya da gittikleri yerlerde kayıtlarını sağlamaya çalışıyoruz(O-1).”

“Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula kazandırılması adına yapılan bilgilendirme toplantıları kesinlikle önemlidir. Aile ziyaretleri ile veli bilgilendirme çalışmalarından sonra olumlu sonuçlar aldığımız istatistikler ile kanıtlanmıştır. (O-10).”

“Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okulumuzdan ayrılmalarını önlemek için aile ziyaretleri yaparak öğrencilerimizin mevsimlik işçilerde çalıştırılmaması adına aileleri ikna etmeye çalışıyoruz rehber öğretmenlerimiz ile beraber ev ziyaretleri yapıp velileri bilgilendiriyoruz (O-21).”

“Aile ziyaretleri ve toplantıları çok önemli buluyoruz. Gerek ilçe takip ekiplerimiz gerek okul takip ekiplerimiz bu alanda çok yoğun çalışarak yaklaşık 12000 olan mevsimlik tarım işçisi sayısının

5000'e düşürülmesini 3 yıl gibi kısa bir sürede başarmıştır. Bu da öğrencilere, ebeveynlere yapılan toplantı ve veli ziyaretleri sayesinde olmuştur(İ-14).''

''Bilgilendirme toplantıları çok önemlidir. Çünkü çocukların bizim için ne kadar değerli olduğunu onlara kazandırmamız gerekiyor. Bölge itibari ile velilerimizin çoğu okuma-yazma bilmiyor ve eğitimin öneminin de farkında değiller. Bu bilgilendirme toplantıları ile onları bilgilendirip farkındalık oluşturmaya çalışıyoruz (İ-10).''

''İl takip ekibimiz tarafından mevsimlik tarım işçisi öğrenci formu oluşturuldu. Formlar tüm okullara gönderildi. Okul takip ekipleri öğrencilerin bilgilerini forma işleyerek il takip ekibine bildirdi. İl takip ekibimiz de diğer illerle iletişime geçerek öğrencilerin okula kazandırılmasını sağladı(İ-1).''

2.5.5. Politika Geliştiricilerin Ve Üst Düzey Eğitim Yöneticilerinin (Milli Eğitim Bakanlığı) Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Çocuk İşçiliğini Önlemeye Yönelik Yapmış Oldukları Yasal Düzenlemelerin Etkilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan Okul ve İl-İlçe Eğitim Yöneticilerinin mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk işçiliğini önlemeye yönelik yapmış oldukları yasal düzenlemelerin etkilerine ilişkin bulgular Tablo 10.'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Okul ve İl-İlçe Eğitim Yöneticilerinin Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Çocuk İşçiliğini Önlemeye Yönelik Yapılmış Yasal Düzenlemelerin Etkilerine İlişkin Bulgular

Yönetici	Tema	Kategoriler	(f)
Okul Yöneticisi	Yasal Düzenlemelerin Etkilerine	Yasal düzenlemelerin olması	19 _{O2, O3, O4, O5, O11, O12, O13, O17, O20, O21, O23, O24, O25, O27, O28, O14, O15, O18, O26,}
		Farkındalık	6 _{O1, O8, O9, O10 O16, O19}
		Yol haritası	5 _{O6, O7, O9, O10, O19}
İl-İlçe Eğitim Yöneticisi		Yol haritası	10 _{I1, I2, I3, I4, I5, I6, I8, I9, I10, I14}
		Farkındalık	10 _{I1, I2, I3, I4, I5, I6, I7, I9, I10, I11}
		Paydaş kurumlar	9 _{I1, I2, I3, I4, I5, I6, I7, I9, I11}

Mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk işçiliğini önlemeye yönelik yapmış oldukları yasal düzenlemelerin etkilerine ilişkin araştırmaya katılan 29 okul yöneticisinin 19'u yapılan yasal düzenlemelerin olduğunu, 6'sı öğrencilerle ilgili yapılan yasal düzenlemelerin farkındalık oluşturduğunu, 5'i de öğrencilerle ilgili yapılan yasal düzenlemelerin yol haritası olduğunu ön plana çıkarmıştır. Araştırmaya katılan 15 il-ilçe eğitim yöneticisinin 10'u öğrencilerle ilgili yapılan yasal düzenlemelerin yol haritası olduğunu, 10'u farkındalık oluşturduğunu, 9'u da işbirliği yapılacak paydaş kurumlar konusunun düzenlendiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının politika geliştiricilerin ve üst düzey eğitim yöneticilerinin (Milli Eğitim Bakanlığı) mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk işçiliğini önlemeye yönelik yapmış oldukları yasal düzenlemelerden etkilenme düzeylerine ilişkin ifadeleri:

''Mevsimlik gezici tarım işçisi çocukların eğitime erişimine yönelik yapılan yasal düzenlemeler okul yöneticilerinin bu işi yaparken yasal bir dayanağının olmasını sağlamıştır fakat tek başına yeterli değildir daha kalıcı ve ülke geneline yayılan bir program ayarlanmalıdır(O-11).''

''Çocuk işçiliği ile mücadele kapsamında yapılan yasal düzenlemeler, toplumumuzda çocuk işçiliği ile mücadeleye ilişkin duyarlılığın artması ve programın hedeflerine ulaşması adına okul yöneticilerine büyük sorumluluk vermiştir(O-19).''

''Okul yöneticilerinin en büyük amacı öğrencilerin en iyi şekilde her yönden yetişmesini ve gelişmesini sağlamaktır. Bu yönde yapılan uygulamalar ve yasal düzenlemeler okul yöneticilerinin

öğrencilerin okuldaki eğitimlerini sağlaması açısından elini güçlendirecek ve yol haritası olacaktır(O-9).”

“Yasal düzenlemeler ile il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri ile Göçer ve Yarı Göçer Ailelerin Çocuklarını Takip Ekibi” kurulmuş oldu. Genelgede kurulun görevleri ve kimlerden oluşacağı belirtildi. Takip ekiplerinin kurulması öğrencilerin eğitime erişimini hızlandırmış ve okullaşma oranını arttırmıştır(İ-1).”

“2018 yılının çocuk işçiliğiyle mücadele yılı olarak ilan edilmesi tüm kurumlarda farkındalık oluşmasını sağlamıştır. Bu sayede okul yöneticilerinin eli güçlenmiş olup diğer kurum ve kuruluşlarla daha hızlı ve etkili çalışmalar yapılmıştır(İ-11).”

“2017/6 Sayılı genelgeyle mevsimlik tarım işçisi öğrencilerimizin yaşadıkları sorunların sadece Milli Eğitim Bakanlığı sorunu olmadığı, bu sorunla devletimizin tüm imkânlarıyla mücadele etmesi gerektiği kabul edilmiştir. Bu sebeple okul yöneticilerimizin amaca yönelik çalışmalarında destek aldıkları birçok kurum olmuştur. E-okul sistemine takip bilgilerinin girilmesi merkezce takibi sağlanmıştır(İ-11).”

3. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okul yöneticileri ve il-ilçe eğitim yöneticilerine olan etkileri incelenmiştir. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler, ailelerinin ekonomik durumlarının kötü olmasından dolayı okullarını terk ederek aileleri ile birlikte tarım işinde çalışmaya gitmektedir. Tarım işçisi ailelerin çalışmaya gittikleri zaman dilimlerinin önemli bir kısmı çocukların okul zamanına denk gelmektedir. Mart ayının başlarında başlayan mevsimlik gezici tarım işçiliği Kasım ayının sonlarına kadar farklı bölgelerde ve şehirlerde devam etmektedir. Bu durum okul çağındaki çocukların 3-6 ay arası eğitim haklarından mahrum kalmasına sebep olmaktadır. Okuldan uzun süre ayrı kalan mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler okula yabancılaşmakta, aidiyet duygusu hissedememekte ve okula uyum sağlayamamaktadır. Bu durumun okulda uyum ve disiplin sorunlarına neden olduğu söylenebilir. Kurulu düzeni olan bir okul için bu durum hedeflerinden uzaklaşmasına ve ekstra düzenlemeler yapmasına neden olmaktadır.

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin başarı düzeyleri, birçok konuyu işleyememe nedeniyle düşüktür. Dolayısıyla, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler buldukları okul, ilçe ve ilin akademik başarı düzeyini de önemli derecede aşağı çektiğinden bu durum eğitim yöneticilerini olumsuz etkilemekte ve yer değişikliği yapmalarına sebep olmaktadır. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula geç başlayıp okuldan erken ayrılmaları ve başarı düzeylerinin düşük olması eğitim yöneticilerinin planlarının aksamasına, planlarda değişiklik yapmalarına, iş yükünün artmasına, motivasyonlarının düşmesine ve bunlara bağlı olarak da örgütsel bağlılıklarının zayıflamasına neden olmaktadır.

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin sayıca fazla olduğu okullarda öğretmen ve idareci normu da bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda öğrencilerin tarım işçiliğine gitmesi ve naklini gittiği yerdeki okula aldırması öğretmen normunun düşmesine neden olabilmektedir. Ayrıca bu durum şehir merkezindeki bazı okullarda okul idareci normunu da olumsuz etkilemektedir.

Araştırmada bulgularına bakıldığında mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin ailelerine ziyaretler yapılması, öğretmen ve idarecilere bilgilendirme toplantılarının yapılması, okul-aile işbirliğinin güçlendirilmesi, farkındalık çalışmalarının yapılması mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenci sayısını azaltacak ve bu durum eğitim yönetimini olumlu yönde etkileyecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2016/5 sayılı genelge kapsamında tüm il ve ilçelerde ‘Mevsimlik Tarım İşçisi Öğrencileri Takip Ekipleri’ni kurmuştur. Bu takip ekiplerinin daha aktif çalışması ve mevsimlik

gezici tarım işçisi öğrencilerle ilgili sayısal veri tabanı oluşturulması eğitim yöneticilerinin yükünü önemli derecede azaltacak ve bu öğrencilerin okullaşma oranını arttıracaktır. Buradan yola çıkarak şu söylenebilir: Milli Eğitim Bakanlığı, il ve ilçelerde oluşturduğu takip ekiplerini daha aktif çalıştırmalı, takip ekiplerinin yerelde yaşadıkları problemleri çözmeli, takip ekiplerini okuldan bağımsız olarak görevlendirecek bir yasal çalışma yapmalıdır (İl-İlçe takip ekiplerinin hem okulda görev yapması hem de öğrencileri okula kazandırmak adına komisyonda görev yapması çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle takip ekiplerinin il milli eğitimlerdeki Ar-Ge benzeri bir görevlendirmeye tabi tutulması takip ekiplerinin çalışmalarını olumlu yönde etkileyecektir).

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okuldan uzun süre ayrı kalmaları sadece kendi eğitim hayatlarını değil aynı zamanda eğitim yönetiminin farklı kademelerini de etkilemektedir. Bu araştırmada ilköğretimdeki mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitim yönetimine olan etkileri tespit edilmiştir. Bu durum, araştırmayı önemli hale getiren temel unsurdur. Ayrıca bu araştırma;

- Eğitim yöneticilerinin mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler konusundaki duyarlılığını arttıracak ve bu öğrencilerin eğitim-öğretime kazandırılmasına yönelik çalışmalarına katkı sağlayacaktır.
- Eğitim yöneticilerinin mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler hakkında çıkartılan yasal düzenlemeleri daha derinlemesine araştırma olanağı verecektir.
- Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencileri okula kazandırma adına yapılmış ve başarılı olunmuş özel çalışmaların yaygınlaştırılmasına katkıda bulunacaktır.
- Türkiye'deki politika geliştiricilerin mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk işçiliğini önlemeye yönelik temel strateji ve faaliyetlerinin uygulanabilirlikleri konusunda bilgi verecektir.
- Bu araştırmanın sonuçlarının; ilgili il-ilçe milli eğitim müdürlükleri, okul müdürlükleri ve konu ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Sonuç olarak; mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula geç başlayıp okuldan erken ayrılmalarının okul yönetimini ve il-ilçe eğitim yönetimini olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışmanın uygulama bölümünde il-ilçe milli eğitim yöneticilerinin yanı sıra mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin yoğun olduğu ilçelerde ve okullarda görev yapan okul yöneticileri ile ilgili bilgiler ve eğitim yöneticilerinin mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler ile ilgili düşünceleri ve değerlendirmeleri ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler ile ilgili tespit edilen hususlar:

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin diğer arkadaşlarına göre okula geç başlaması okula uyum sağlamalarını güçleştirmekte ve çeşitli disiplin sorunlarına neden olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin okul ile aidiyet bağı kuramadığı tespit edilmiştir. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenci sayısının fazla olduğu kurumlarda eğitim yöneticileri tarafından kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere yeterince zaman ayıramadığı tespit edilmiştir. Tüm bu durumlar eğitim yöneticilerin iş yükünü arttırmakta, tükenmişlik sendromu yaşamalarına neden olmakta, eğitim yöneticilerinin hazırlanmış olduğu eğitim-öğretim planlarını aksatmakta ve bu nedenle tarım işçisi olan okullarda ulaşılmak istenen hedefler gerçekleştirilememektedir.

Mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin bazıları bu çalışmalarını meslek haline getirdiğinden eğitim-öğretime olumsuz bir bakış açısı geliştirmişlerdir. Eğitime olan bu olumsuz bakış açısı öğrenim çağındaki çocuklarını da etkilemekte ve çocukların okul terkine neden olmakta dolayısıyla okulu terk

eden öğrencilerin tekrar okula kazandırılması için eğitim yöneticileri daha fazla zaman ve emek harcamaktadırlar.

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin ikamet ettikleri yerden ayrılıp çalışmaya gittikleri yerlerde en yakın okula nakillerini alması eğitime erişim adına önemli iken ikamet ettikleri yerlerde gittikleri okulda görev yapan idareci normlarında değişikliğe sebep olduğu, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin yoğun olduğu okullarda devamsızlığa bağlı olarak akademik başarı düşmektedir. Olumsuz durumları olumluya çevirmek için, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okuldan ayrılmasını engelleme, okuldan ayrılışını geciktirme ya da öğrencilerin gittiği yerlerde okula naklini sağlama adına eğitim yöneticileri tarafından aile ziyaretleri, bilgilendirme toplantıları yapmanın ve yetiştirme kursları açmanın öğrencilerin öğrenim hayatlarına olumlu katkı sağlayabileceği açıktır.

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerle ilgili en büyük sorunun sayısal veri eksikliği olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu öğrencilerin eğitime erişimine yönelik yapılacak çalışmalardan önce il ve ilçe nezdinde nerede kaç mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenci olduğu belirlenmelidir. Bu çalışmadan sonra tarım işçisi öğrenci yoğunluğuna göre okul, ilçe ve il nezdinde önlemler alınması gerekmektedir. Bu kapsamda mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okula terkini önleme adına 2016/5 sayılı genelge kapsamında il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri nezdinde kurulan mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenci takip ekiplerinin daha aktif olarak çalışmaları sağlanabilir.

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencileri okula kazandırılması adına eğitim yöneticilerinin okul-aile iş birliğini aktif olarak kullanması gerektiği görülmektedir. Eğitim yöneticileri tarafından okul nezdinde öğrenci velilerine yönelik yapılacak ikna çalışmalarının ve rehber öğretmenlerin yapacağı çalışmaların mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencileri okula kazandırmada önemli bir rol oynayacağı tespit edilmiştir. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okuldan erken ayrılmasının diğer öğrencileri de olumsuz etkilediği görülmektedir. Özellikle tarım işçisi öğrencinin yoğun olduğu okullarda bu öğrenciler okuldan ayrılınca sınıf mevcutları yarının altına düşmektedir. Buna bağlı olarak diğer öğrenciler de okula devamsızlık yapmaktadır. Karne gününden haftalar önce sınıfların boşalması eğitim yöneticilerinin veriminin de düşmesine neden olmaktadır.

Öğrencilerin eğitime erişimini sağlamak adına, yoğun olarak mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenci gönderen ve alan illerde il-ilçe tarım işçisi öğrencileri takip ekipleri aktif hale getirilebilir. Eğitim seviyesi düşük ebeveynlerin eğitime olan olumsuz bakış açılarını değiştirmek ve mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencileri okula kazandırmak adına aile ziyaretleri yapılabilir. Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencileri yoğun olduğu okullarda tarım işçisi öğrencileri takip komisyonları kurulabilir. Okul komisyonları mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin okuldan ayrılmasını engellemeye ya da geciktirmeye yönelik çalışmalar yapabilir. Eğitim yöneticileri tarafından, maddi durumu kötü olan mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin ailelerine sosyal yardımlar konusunda pozitif ayrımcılık yapılması öğrencilerin bir kısmının öğrenimine devam etmesini sağlayabilir. Mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çalışan öğrencilerin yaşadığı zorlukların kamu spotu, kısa film ya da film olarak kamuoyuna sunulması öğrencilerin eğitime erişimini pozitif yönde etkileyebilir.

Tarım işçisi öğrenciler okula geç başlayıp okuldan erken ayrılmaktadır. Özellikle 1.sınıfta okuyan mevsimlik gezici tarım işçisi öğrenciler uzun süre okula gidemediği için okuma-yazmaya geçmekte zorlanmaktadır. Hatta bazı tarım işçisi öğrencilerin okuma-yazmaya geçmesi yıllar sürebilmektedir. 1.Sınıf öğrencileri dışında okuyan diğer öğrenciler de birçok konuda geride kalmaktadır. Bu durum eğitim yöneticilerinin genel ve özel hedeflerini gerçekleştirmesini engellemektedir. Bu nedenle tarım işçisi öğrencisi yoğun olan il-ilçe ve okulların eğitim-öğretim yılı başında müfredat ve sınavlar başta olmak üzere tüm planlarını bu öğrencilere göre yapmaları sağlanabilir.

Mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerle ilgili çıkarılan 2016/5 sayılı genelgenin milli eğitim müdürlüklerine yol haritası olduğu, eğitim yöneticilerinin elini güçlendirdiği, mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitime erişimini daha işlevsel hale getirdiği, eğitim yöneticilerinin mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilere olan hassasiyetini arttırdığı, il-ilçe takip ekipleri sayesinde mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerle ilgili yapılan çalışmalar daha profesyonel bir hale dönüştürülmüştür. 2017/6 sayılı genelge ile paydaş kurum ve kuruluşların mevsimlik gezici tarım işçisi aileler ve öğrencileri ile ilgili neler yapması gerektiği belirtilmiştir. Eğitim yöneticilerinin bu genelge ile devletin de gücünü arkalarında hissederek daha bir şevkle çalışmaya başlamışlardır. 2018/3 sayılı genelge ile 2018 yılı çocuk işçiliği ile mücadele yılı seçilmiş olup konunun farkındalığını ve hassasiyetini arttırmıştır. 2018/3 sayılı genelgen çocuk işçiliğinin önüne geçmek için atılmış en önemli adımlardan biridir. Tüm bu çalışmalara ilaveten mevsimlik gezici tarım işçisi öğrencilerin eğitime erişimi adına yapılan yasal düzenlemelerin işlevselliği ve gerçekleştirilme düzeyini artırmak için daha sıkı denetimler yapılabilir.

Kaynakça

- Akalın, Mehmet. “Yoksulluk, Sosyal Dışlanma ve İşsizlik Sarmalı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, 2006.
- Akbıyık, Nihat. Türkiye’de Tarım Kesiminde İşgücü Piyasalarının Yapısı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 24(7), (2008): 220-238.
- Altınpınar, Tuba ve Gülçubuk, Bülent. Ankara İli Polatlı İlçesinde Gezici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları, *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi* 10 (1), (2004): 59-66.
- Avşar, Zakir ve Ögütoğulları, Eren. “Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Stratejileri”. *Sosyal Güvenlik Dergisi* 1, (2012): 9-40.
- Bakır, Yaşar Ethem. *Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorununda Toplumsal Bilinç Düzeyinin Ölçülmesi* Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi (2008).
- Başaran, İbrahim Ethem. *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası. (1988).
- Bulut, Işıl ve Gülcan, Murat Gürkan. *Çocuk İşçiliği İle Mücadelede Öğretmen El Kitabı*, (Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları, 2007).
- Bursalıoğlu, Ziya. *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pegem Akademi, 2008.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. *ÇSGB Çalışma Genel Müdürlüğü Çalışan Çocuklar Bölümü: Türkiye’de Çocuk İşçiliği İle Mücadele*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yay., 2007.
- Derezotes, David S. *Advanced Generalist Social Work Practice*. London: Sage Publications, 2000.
- Eğitimsen. *Mevsimlik Tarım İşçiliği Nedeni İle Eğitime Ara Veren İlköğretim Öğrencileri Araştırması*, 2007.
- ILO. *Hollanda ve ILO Tarım Sektöründe Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi İçin İşbirliği Yapıyor*. Ankara: ILO, 2012.
- Karakuş, Emine. “Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2006.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2015.
- Kayhan, Necati. Çocuk işçiliği, ILO/IPEC deneyimi ışığında sanayide çalışan çocukların sorunları. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi* 4(1), (2012): 187-200.
- Keskin, Doğan. *Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Yasalar Karşısında Konumu Tanımı ve Çalışma Koşulları. Mevsimlik tarım işçileri çalışma grubuna (MİGA) gönderilen bilgilendirme notu*. 2011.

- Öner, İlknur. “Kadınların Kırdan Kente Yeniden Yerleşime Cevabı: Elazığ’da, Keban Barajı Kadın Göçmenleri Örneği”, 2004.
- Özbekmezci, Şule ve Sahil, Sare. “Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal, Ekonomik ve Barınma Sorunlarının Analizi”. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19 (3), (2004): 261-274.
- Öztürk, Şinasi. Kırsal yoksulluk ve neo-liberal ekonomi politikaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 1(5), (2008): 605-634.
- Resmi Gazete. Sözleşme. *Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması Ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi*, 27 Haziran 2001.
- Siddiği, Faraaz ve Patrinos H. A. “Child Labor: Issue, Causes and Interventions, Human Capital Development and Operations Policy”, *Human Capital Development and Operations Policy Çalışma Raporu*. 1995.
- Şimşek, Zeynep ve Kırmızıtoprak, Evin. Mevsimlik Göçebe Tarım İşçisi Gençlerin Sağlıklı Yaşam Bilgi ve Davranışlarına Akran Eğitiminin Etkisi, *I. Ulusal Nüfus Bilim Kongresi. Genişletilmiş Bildiri Özet Kitabı*, Ankara, (7-10 Ekim 2010): 80-85.
- Şimşek, Zeynep. *Mevsimlik Tarım İşçilerinin ve Ailelerinin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması-2011*. (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Harran Üniversitesi işbirliğiyle. Şanlıurfa, 2012).
- Şimşek, Zeynep ve Koruk, İbrahim. “Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinden Biri; Mevsimlik Göçebe Tarım İşçiliği”, 2009.
- T.C. Anayasası. Ankara: Seçkin Yayınları, 2012.
- Tabcu, Gönül. “Mevsimlik Tarım İşçilerinin Ortaokul Çağındaki Çocuklarının Eğitim Sorunlarının Sosyolojik Olarak İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi. 2015.
- Tanır, Ferdi. Adana’da Mevsimlik Tarım İşçiliğinin Sorunları, *I. Tarım Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu*, Şanlıurfa, (2012).
- TÜİK, *Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları*, 2012.
- Türk, Namık Kemal. “Kilis İli Elbeyli İlçe Merkezindeki Kadın Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Yıldız, Özkan. Türkiye’de Çocuk İşçi Sorununun Toplumsal Görünümü. *Journal of Qafqaz University*, (2006): 134-139.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Mahmut Çıtırık ve Ali Taş tarafından yazılan “İlköğretimdeki Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilerin Eğitim Yönetimine Olan Etkilerinin İncelenmesi” adlı makale araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun bir şekilde kaleme alınmıştır. Araştırma, 2020 yılı öncesinde kaleme alındığı için etik kurul izni alınmamıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale Mahmut Çıtırık ve Ali Taş tarafından kaleme alınmış olup, başka yazar ve kuruluşların yazım süresince desteği bulunmamaktadır.

Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 26292541-44-E.1239358
Konu : Anket İzni (Mahmut ÇITIRIK)

17.01.2019

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :09.01.2019 tarih ve 176 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Mahmut ÇITIRIK'ın "İlköğretimdeki Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Öğrencilerinin Eğitim Yönetimine Olan Etkilerinin İncelenmesi (Şanlıurfa ili Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında hazırlanan anketin Şanlıurfa İl-İlçe Millî eğitim müdürlüğüne bağlı kurumların yöneticilerine (Okul Müdür Yardımcısı, Okul Müdürü, İlçe Millî Eğitim Şube Müdürü, İl Millî Eğitim Şube Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, İl Millî Eğitim Müdür yardımcısı, İl Millî Eğitim Müdürü) uygulanmasına ilişkin ilgi yazı ve ekleri değerlendirilmiş olup;

Söz konusu anket çalışmalarının sonuçlarının Müdürlüğümüzce paylaşılması ve uygulamanın eğitim öğretim faaliyetini aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Şerafettin TURAN
İl Millî Eğitim Müdürü